
Arkivkode:

FU-sak : 9/11

Sak nr.:

Møte: 09.03.11

Fagevalueringer

1 Bakgrunn

I følge § 2 i Utdannings- og forskningsdepartementets vedtekter for Norges forskningsråd (datert 20.12.2002) skal Rådet sørge for evaluering av norsk forskning. Norges forskningsråd gjennomfører derfor jevnlig fagevalueringer, og siden 2006 er farmasi, (2006), økonomi (2007), historie (2008), kjemi (2009), rettsvitenskap (2009), fysikk (2010) filosofi og idéhistorie (2010), sosiologi (2010), samfunnsgeografi (2011) og sosialantropologi (2011) evaluert. For tiden pågår det evalueringer av IKT; matematikk; biologi, medisin og helsefag og geofagene. En oversikt over pågående og avsluttede evalueringer er gitt i et vedlegg til dette saksforelegget (side12).

Fagevalueringene har som formål å foreta en kritisk gjennomgang av det norske forskningssystemet i et internasjonalt perspektiv, samt å fremskaffe anbefalinger om tiltak som kan fremme kvalitet og effektivitet i forskningen. Evalueringene bidrar til at Forskningsrådet får informasjon som kan legges til grunn for Rådets forskningsstrategiske arbeid og i arbeidet ovenfor offentlige organer. Anbefalinger og råd i fagevalueringene skal danne basis for generelle tiltak og faglige prioriteringer. Evalueringene er også ment å være et redskap for institusjonenes strategiske og faglige utviklingsarbeid. Anbefalinger og råd i fagevalueringene skal danne basis for generelle tiltak og faglige prioriteringer. Fagevalueringene skal gi en samlet vurdering av forskningens og fagmiljøenes kvalitet, og identifisere deler av faget som står særlig sterkt eller særlig svakt.

I St.meld. nr. 20 (2004-2005) Vilje til forskning vektlegges betydningen av fagevalueringene, og det skrives at evalueringer som vurderingsform skal videreføres og styrkes. Evalueringene skal framskaffe et informasjonsgrunnlag om kvaliteten på forskningen og gi grunnlag for å forbedre kvaliteten. Evalueringene skal tillegges større vekt ved tildeling av midler, både i Forskningsrådets og institusjonenes arbeid. Norges forskningsråd må videreutvikle fagevalueringene slik at de kan brukes til fordeling av midler. I St.meld. nr. 30 (2008-2009) Klima for forskning legges det vekt på fagevalueringene som en viktig kilde til kunnskap om norske fagmiljøer. Kunnskapsdepartementet har bedt Forskningsrådet om å fortsette arbeidet med å evaluere norske forskningsmiljøer og sørge for god og systematisk oppfølging av evalueringene. Departementet legger også vekt på at fagevalueringene skal innrettes slik at de gir gode innspill til strategiarbeid på fakultets- og instituttnivå. Etter departementets oppfatning har evalueringene har bidratt til å avdekke styrker og svakheter ved norsk forskning og gitt viktige innspill til generelle forskningspolitiske prioriteringer, omstilling på institusjonene og innretningen på virkemidlene.

2 Oppsummering av fagevalueringene

Fagevalueringene omfatter sentrale fagmiljøer ved UiB, og det er derfor av viktig å ha et aktivt forhold til dem både på grunn av den betydningen de har i utformingen av den nasjonale forskningspolitikken og fordi de internasjonalt sammensatte ekspertpanelene gir vurderinger, råd og anbefalinger til det enkelte institutt og dermed også til fakultetet og universitetet om planer, prioriteringer og strategier framover.

Nedenfor følger oppsummeringer av fagevalueringene for farmasi (2006), økonomi (2007) historie (2008), kjemi (2009) rettsvitenskap (2009), fysikk (2010) filosofi og idéhistorie (2010), sosiologi (2010) sosialantropologi (2011) og geografi (2011) samt informasjon om hvordan fagevalueringene er blitt fulgt opp. Det vil bli gjort kort rede for de nasjonale funnene og anbefalingene i tillegg til de lokale funn og anbefalinger.

2.1 Farmasi (2006)

Norsk forskning er ikke på samme nivå som i de andre nordiske landene. Hovedsvakheten ved farmasøytisk forskning i Norge er mangel på en nasjonal politikk for feltet. Det er ingen strategi eller koordinering på nasjonalt nivå mellom fagmiljøene noe som resulterer i et liten grad av samarbeid. Forskningsområdene er for fragmenterte til å konkurrere på internasjonalt nivå, og mange forskningsgrupper er under kritisk masse og det er ingen incentiver til å få et løft i forskningen.

På nasjonalt nivå anbefaler evalueringskomitéen sterkt at det:

- etableres et nasjonalt koordinerende organ for farmasøytisk forskning
- utvikles en nasjonal strategi for farmasøytisk forskning
- øke og styrke samarbeidet mellom farmasi-utdanningene i Norge, og at det samarbeides mer med andre disipliner
- vitenskapelige lederskapet styrkes
- finansieringen av farmasi-forskningen styrkes bl.a. gjennom Forskningsrådet
- etableres en nasjonal forskerskole for farmasi

Senter for farmasi ved UiB ble etablert som en separat enhet i januar 2004. Det framheves som en styrke at en har mange kvalifiserte søkere, at en har de ansatte er dedikerte, at en har en utmerket infrastruktur og god lokal støtte, og at organisasjonsstrukturen i ulike institutt og avdelinger er god slik at store forskningsgrupper kan oppnå kritiske masse. På den annen side er det en ny avdeling med mangel på tradisjoner og få/ingen farmasøytiske i staben noe som fører til at forståelsen av utviklingen av medikamenter ikke er fullgod. Det er heller ingen sentral koordinering av den farmasøytiske forskningen, og styringskomité og "advisory board" mangler.

Det anbefales at det:

- utarbeides en strategisk plan og at en styringskomité blir nedsatt
- etableres et "advisory board" for farmasøytisk forskning med eksterne representanter
- etableres større forskningsgrupper med kritisk masse
- defineres fokusområder og etableres incentiver for å fremme samarbeid
- utvikles "performance indicators" og "measures"

Evalueringen av de ulike fagmiljøene som er involverte i senteret (kjemi, indremedisin, medisin, biomedisin, samfunnsmedisin) gis vurderinger (rating) fra "good" til "excellent", med en overvekt på "very good".

Oppfølging av evalueringen er gjort først og fremst på nasjonalt plan. Forskningsrådet har utarbeidet en Fagplan for farmasøytisk forskning (2008) og som nasjonale strakstiltak foreslås det blant annet det utlyses institusjonsforankrede strategiske prosjekter (ISP-er) og at det opprettes et program for farmasøytisk forskning – FARMFORSK 2020. Programmet bør være på 300 mill kroner fordelt på 10 år med start i 2010. Det bevilges penger til en nasjonal forskerskole i farmasi. De tre institusjonene avsetter penger til fagspesifikke nasjonale møter hvert 2. eller 3. år. Støtte til ISP ble utlyst av Forskningsrådet, og Senter for farmasi fikk innvilget ett prosjekt (2009). Som strakstiltak for UiB anbefales det at Senter for farmasi i samråd med fakultetene bes om å definere fokusområder for farmasøytisk forskning, og etablere insentiver til samarbeid på tvers av institutter og fakultet og at det opprettes en koordinerende styringsgruppe for farmasøytisk forskning. Disse forslagene er foreløpig ikke konkretisert, men det er foreslått at farmasøytisk forskning kan inngå i mandatet for programstyret for farmasi.

2.2 Økonomi (2007)

Evalueringskomiteen konkluderer med at forskningen i økonomi i Norge har høy standard og rangerer blant de fremste i Europa, men likevel ikke på samme nivå som i de beste i Europa som Storbritannia og Nederland. Noen norske enheter er innen sitt spesialfelt i den internasjonale forskningsfronten, og mange andre har en produksjon som både er internasjonalt synlig og anerkjent. Det er rom for forbedring på en rekke dimensjoner. Det er en del variasjon i kvaliteten særlig i gruppen av mindre universitetsinstitutter og anvendte forskningsinstitutter, mange institutter har ikke en klar strategi som definerer satsingsområder, og den internasjonale publiseringen kan forbedres både når det gjelder antall og nivået på tidsskiftene. En hovedutfordring er forskerutdanningen, hvor komiteen er bekymret både for kvalitet og kvantitet:

”The current state of researcher training in Norway does not on a consistent basis ensure that the human capital of PhD students is used and developed as best as possible”.

Institutt for økonomi ved UiB får karakteren ”very good”, og er dermed på linje med tilsvarende institutt ved NTNU, mens både NHH og UiO sine miljøer i samfunnsøkonomi får ”excellent”. Instituttet skårer særlig høyt (”excellent”) på forskningssamarbeid og relevans og innflytelse av forskningen nasjonalt, men svakt på forskerutdanning – både PhD-programmet (”good”) og rekruttering (”weak”). Komiteen konkluderer sin omtale av instituttet slik:

”The Department of Economics at the University of Bergen has established itself as a well-functioning unit which has a high level of research both in quantitative and qualitative terms within its fields of specialization. It is among the better university departments in Scandinavia and has a clear international profile and standing. The main challenges are to strengthen research within its specializations and to solve the recruitment problem”.

Det er ikke utarbeidet noen nasjonal fagplan for økonomi. Som oppfølging av evalueringen har Institutt for økonomi forbedret incentivene til å publisere i de beste tidsskriftene, men er fortsatt oppmerksomhet på volum. Når det gjelder rekruttering er det hovedsakelig utenfor instituttets kontroll, men det arbeides systematisk for å sikre ekstern finansiering av PhD-kandidater. Instituttet fikk en bevilgning på 32 mill. kr. fra Norges forskningsråds program for Velferd, arbeid og migrasjon, og arbeider aktivt med nye søknader inn mot dette og andre program.

2.3 Historie (2008)

Evalueringsrapporten konstaterer at det foregår mye og svært god historieforskning i Norge, norske

historikere er svært produktive og har en sentral plass i samfunnsdebatten. Utvalget oppfordrer imidlertid til mer aktiv deltakelse i internasjonal forskningsdebatt og internasjonalt forskningssamarbeid. Rapporten problematiserer at undervisningen og undervisningsbehov i for stor grad har styrt utviklingen av forskningsmiljøene i historie og konstaterer videre at få av institusjonene har eksplisitte strategier for utvikling av forskningen og institusjonens (instituttets) forskningsprofil. Eksplisitte fremtidsstrategier finnes i oppsiktsvekkende liten grad i fagmiljøene, og med enkelte unntak gjelder regelen "business as usual", og det handler stort sett om å reagere på søknader om ekstern finansiering av forskning der hvor slike midler fines tilgjengelig. Utvalget slår fast at forskerutdanningen i Norge holder høy kvalitet, men at særlig de mindre fagmiljøene har behov for en større grad av forskernetverk og nasjonale forskerutdanningskurs/nasjonale forskerskoler. Eksplisitte anbefalinger:

- Forsterke selvrefleksjonen omkring historisk metode og teori og dessuten om historieforskningens "nytte".
- Styrket transnasjonalt engasjement i problematiseringen av grenser i tid og rom istedenfor å se på dem som naturgitte.
- Utvikling av mer langsiktige og visjonære internasjonaliseringstrategier i de enkelte miljøene.
- En økt innsats på svakt representerte eller strategisk viktige fagfelter, perioder og tolkningsrammer: 1) metodologi, historisk teori og historiefilosofi, 2) tidlig-moderne tid og 3) økonomisk historie.
- Fortsette innsatsen for å opprettholde en kritisk masse om fagmiljøet er lite, eller om historikerne forsker i en institusjonell sammenheng preget av et forandringstrykk som tenderer til å marginalisere historievitenskapen og historikernes forskningsinnsats.
- En forståelse og oppmerksomhet på stipendiater som en forskningsressurs, snarere enn som en utdanningskostnad. Bruke postdoktorer kan som en ressurs for strategisk utvikling av forskningen.
- En større gjennomsiktighet i forskningsfinansieringen for å fremme en mer strategisk mål-middel tenkning.

Det skrives om UiB/AHKR at fram til begynnelsen av 1990-tallet fantes den solide kjernen ved instituttet, men at det siden har funnet sted en fragmentering. Den har innebåret at akser er blitt bygd mellom sentrum og satellitter, men slik at trekraften stadig oftere kommer fra satellittene. På sikt risikerer en med denne utviklingen, at historiedisiplinen vannes ut og blir en bakgrunnsfaktor eller ramme for tverrvitenskapelige refleksjoner ved sentrene. Utvalget mener at behovet for å styrke den historiske kjernen er åpenbart, og at kjernen må gis en tydeligere internvitenskapelig posisjon i historie i forholdet til satellittene. Den mer eller mindre sparsomme og trege kontakten med CMS har utvalget vanskelig for å forstå, og spør seg hvorfor den store kompetansen ved CMS ikke utnyttes bedre av AHKR. Gjennom sin optimale størrelse, og med den spennende sakkunnskapen som finnes i senterdannelsene, har UiB muligens det aller største potensialet av alle miljøer til å lykkes med å styrke kjernen for historieforskningen. De internasjonale kontaktene ved sentrene er til dels svært velutbygd og utgjør dermed en ressurs instituttet kan knytte seg til.

Utvalget trekker fram Senter for middelalderstudier (CMS) og skriver at det hører til de ledende europeiske forskningsmiljøene. Her finnes en ressurs som kan utnyttes bedre i Bergen og i Norge samlet sett, spesielt om historikerne sikter mot en større ærgjerrighet når det gjelder å teoretisere tid og rom langs lange linjer. Ved CMS finnes en overordentlig sterk vitenskapelig kompetanse, og det er et forskningssenter av høyeste internasjonale standard. Noe tilsvarende finnes ikke i Norden. Sentret er imidlertid en separat enhet og står helt fritt i forhold til AHKR og til andre institutter ved UiB. En følge av separasjonen er at omfanget av forskning i middelalderhistorie ved AHKR har minsket noe. Senterdannelser av dette slaget kan skape organisatoriske problemer hva angår tilknytninger til fakulteter og institusjoner ved universitetet. Det er av stor viktighet at CMS

integreres godt når det gjelder undervisning og veiledning.

Forskningsrådet satte ned en oppfølgingskomité som avla sin innstilling i november 2008. I tråd med anbefalingene utlyste Forskningsrådet i februar 2009 midler til institusjons-forankrede strategiske prosjekter (ISP) med en ramme på 22 mill kr. for å styrke historisk teori og metode samt historiografi i Norge. UiB v/AHKR fikk støtte til to prosjekter som begge er kommet i gang. Det ene av disse, historiografiprojektet har blant annet resultert i etablering av Bergen historiske forum som møteplass/forskningsseminar for alle historikere i Bergen, det vil si tettere samarbeid mellom AHKR og randsonen. Dessuten har HF-fakultetet gitt en stipendstilling til forskning om tidlig-moderne tid.

2.4 Kjemi (2009)

I sin vurdering av Kjemisk institutt ved UiB skriver panelet at instituttet sliter med reduksjon i antall stillinger noe som fører til en kritisk situasjon når det gjelder å ha forskningsgrupper som er større enn kritisk masse og for antall personer til å ta seg av undervisningen. Ytterligere avgang av nøkkelpersonell utgjør således en stor trussel. Rekrutteringen av studenter er også et problemområde. Moralen ved instituttet er høy, instituttet har en god struktur og har organisert seg i strategiske grupper. Laboratorieområdet var romslig, men utstyret var delvis gammelt og teknisk støtte til instrumentering var på et lavt nivå. Forskningsaktivitetene beskrives som sterkt polariserte siden farmasi og petroleumsforskning, som er viktig på instituttet, er i ytterkantene av kjemifaget. Det faglige nivået er noe variabelt, og karakterene som gis er "good" og "very good".

Seksjonen som kommer best ut er seksjonen for inorganisk kjemi, nanostrukturer og modellering som har en gjennomtenkt strategi og publisering på høyt nivå. I sin konklusjon skriver panelet:

"Rebuilding a broad-based chemistry programme by appropriate appointments and by revitalising the undergraduate and postgraduate provision is clearly necessary to sustain and internationally recognisable chemistry programme at Bergen. This will require a significant investment."

For den videre oppfølgingen har Forskningsrådet oppnevnt et nasjonalt planutvalg som fikk i oppgave å utarbeide en rådgivende oppfølgingsplan for kjemifagene i lys av fagevalueringen og gi konkrete anbefalinger for institusjonenes og fagmiljøenes oppfølging av fagevalueringen. Utvalget skal også gi anbefalinger til Kunnskapsdepartementet og Forskningsrådet. I følge mandatet bør anbefalingene omfatte kortsiktige, nødvendige strakstiltak, samt tiltak med tidshorisont på 5 - 10 år, og fremmes i prioritert rekkefølge. Tiltakene bør være realistiske i forhold til finansieringssituasjonen.

Planutvalgets innstilling kom i mars 2010 og ga bl.a. anbefalinger til UiB Det anbefales om hovedstillingen i katalyse besettes snarest og at området styrkes gjennom samarbeid mot uorganisk syntese, strukturkjemi og beregningskjemi. Dette er fulgt opp ved tilsetting av professor. En stilling som førsteamanuensis er under tilsetting. Planutvalget anbefalte videre å fokusere på organisk syntetisk metodologi og teknologi og naturstoffkjemi, der miljøet allerede står sterkt. Det anbefales å utvikle tett samarbeid med kjemikerne ved Senter for farmasi og at sterke miljøet innen kjemometri ble videreutviklet, med spesiell fokus på integrasjon og samarbeid mellom kjemometri og analytisk kjemi.

Disse og andre anbefalinger ved at virksomheten ved Kjemisk institutt ikke lenger er organisert i tre avdelinger men i 8 forskningsgrupper:

- Chemometrics and analytical chemistry
- Inorganic nanochemistry and catalysis
- Nanomodelling and theoretical chemistry

- Natural product chemistry and pharmacognosy
- NMR-spectroscopy
- Organic synthesis and medicinal chemistry
- Petroleum and colloid chemistry
- Science education and chemistry didactics

Instituttet har lyktes med å fremme fellessøknader om ekstern finansiering og fått positive signaler fra Forskningsrådet har i forbindelse med gitt om midler til institusjons-forankrede strategiske prosjekter (ISP). I forbindelse med videreføring av virksomheten i FUGE -programmer det søkt om midler innen marin bio-prospektering.

Kjemisk institutt vil i løpet av kort legge frem en strategi for sin faglige virksomhet.

2.5 Rettsvitenskap (2009)

Den rettsvitenskapelige forskningen i Norge vurderes av panelet som generelt sett å være av god kvalitet og på høyde med hva som presteres i de fleste andre, herunder andre nordiske, rettsvitenskapelige forskningsmiljøer. Panelet finner at flere av fagmiljøene og forskningsområdene må betegnes som svært sterke målt i så vel en norsk som nordisk og internasjonal målestokk. Det er panelets vurdering at rettsvitenskapelig forskning i Norden generelt, og framfor alt i Norge, har større umiddelbar samfunnsinnflytelse ("relevans/nytte") enn sedvanlig etter en internasjonal målestokk. De benyttede publiseringskanaler er primært norske eller nordiske, og publikasjonene er overveiende skrevet på norsk. Alle fagmiljøene publiserer samtidig internasjonalt og på utenlandsk (typisk engelsk), men omfanget av den internasjonale publiseringen er noe varierende og ikke alltid sammenfallende med fagenes internasjonale karakter.

Panelet gir en rekke eksplisitte anbefalinger om oppfølgingstiltak, og nedenfor er noen av dem satt opp:

- Alle forskningsinstitusjoner bør ta kontroll over forskningens organisering i forskergrupper og andre grupper med henblikk på å sikre at avgrensning og størrelse for de enkelte grupper bygger på en hensiktsmessig og arbeidsdyktig faglig fellesskap.
- Alle formaliserte fagmiljøer bør ha en viss "kritisk minstestørrelse" av fast ansatte vitenskapelige medarbeidere med førstestillingskompetanse.
- Alle fagmiljøer bør – avhengig av det enkelte fagmiljø – etablere faglige relasjoner til andre miljøer, herunder normalt til andre nordiske eller internasjonale miljøer, samt i rimelig omfang publisere internasjonalt.
- Alle fagmiljøer bør ha særlig oppmerksomhet rettet mot å inndra stipendiater og juniorer i et faglig fellesskap med professorer og seniorer i en forskergruppe eller et annet fagmiljø, med respekt for den enkeltes avhandlingsarbeide samt det tids- og prestasjonspress som hviler på stipendiatene.
- Alle forskerstillinger bør utlyses nordisk og, når det er aktuelt, internasjonalt.

Det er panelets vurdering at Det juridiske fakultet ved UiB har en relativt bred forskningsprofil som dekker både alle de klassiske og flere av dagens viktigste juridiske fagområder. Fakultetet sies å ha svært sterke fagmiljøer i flere sentrale juridiske disipliner, ikke minst i strafferett og straffeprosessrett, men også innen både forvaltningsrett og deler av privatreppen. På nyere satsingsområder innenfor marin ressursutnyttelse m.v. har fakultetet hatt større vanskeligheter med å profilere seg forskningsmessig. Panelet anbefaler at fakultetet fortsatt satser bredt og allment, slik at alle de tradisjonelle hoveddisiplinene dekkes og utvikles, og samtidig mer spesialisert på utvalgte områder som anses å ha særlig relevans i dagens samfunn. Det er panelets vurdering at den forskningen som drives ved fakultetet sett under ett kan måle seg både kvantitativt og kvalitativt

med andre sammenliknbare institusjoner i og utenfor Norden. Publiseringssomfanget kan variere fra forsker til forsker, og kvaliteten kan likeledes variere, men er altoverveiende god, til tider fremragende. Det kan likevel konstateres at publikasjonene i overveiende grad er beregnet for et norsk publikum, og at forskerne ved fakultetet har en lavere andel publikasjoner på engelsk enn i Oslo som Tromsø. Panelet anbefaler derfor fakultetets forskere, der dette er faglig relevant, å være mer oppmerksom på mulighetene for å publisere internasjonalt. Panelet anbefaler også fakultetet å se nærmere på tiltak som kan øke bruken av utenlandsopphold.

Forskningsrådet oppnevnte i april 2010 et utvalg bestående av representanter fra de tre juridiske fakultetene, BI og FNI. Utvalget hadde blant annet som mandat å utarbeide en plan som gir råd om tiltak som kan bidra til å utvikle og styrke rettsvitenskapelig forskning. Rapporten forelå høsten 2010 og vil danne grunnlag for det videre arbeid.

2.6 Fysikk (2010)

I evalueringen av norsk grunnforskning i fysikk kommer Institutt for fysikk og teknologi (IFT) relativt godt ut blant annet med topp karakter for romfysikkgruppen som er stemplet som internasjonalt ledende og den beste i landet. Atomfysikk og subatomær fysikk framheves også som sterke forskningsgrupper. Fagpanelet mener at flere av forskningsgruppene er av subkritisk størrelse og at det både må en restrukturering av gruppene til samt et bedre samarbeid mellom gruppene. For å få tildette trengs det både sterkt lederskap og en realistisk strategi som det er enighet om blant lederne av forskningsgruppene. UiB står for 22 % av publikasjonene fra norske institusjoner i fysikk. De bibliometriske analysene viser at litt under gjennomsnittet for enhetene inkludert i evalueringen, og ingen av forskningsgruppene utmerker seg i nasjonal sammenheng. Med unntak av nanogruppen og subatomærgruppen er siteringsraten til de andre gruppene relativt lav. Evalueringen av de av IFTs grupper som har brorparten av virksomheten rettet mer mot anvendt fysikk og teknologi er ikke så god. IFTs ledelse har allerede satt i gang prosesser og gjort konkrete tiltak som en direkte oppfølging av evalueringsrapporten som blant annet utfordrer fysikk instituttene på styrket samarbeid og samhandling både internt og nasjonalt. Det er også identifisert flere andre tiltak som avhenger av hvilke mekanismer Forskningsrådet stiller til disposisjon som oppfølging.

Det nasjonale oppfølgingsutvalget som har medlemmer fra alle fysikk instituttene, har levert sin rapport som ble behandlet i hovedstyret i Forskningsrådet i januar 2011. Videre oppfølging av evalueringen vil derfor skje etter dette. Norsk Fysikkråd vil også spille en sentral rolle i denne prosessen med hensyn på nasjonal koordinering.

2.7 Filosofi og idéhistorie (2010)

Forskningsrådet har evaluert forskningen i filosofi og idéhistorie i Norge. Det internasjonale evalueringsutvalget peker på at det foregår mye god forskningsaktivitet, men forskningen har også store utfordringer. Den viktigste utfordringen er manglende nasjonalt og internasjonalt samarbeid mellom forskningsmiljøene. Forskerne publiserer ikke nok internasjonalt, og de flytter for lite på seg.

Rapporten konkluderer likevel med at forskningsaktiviteten i de evaluerte miljøene generelt er relativt høy, og at forskningen som drives, har gode forbindelser til den internasjonale forskningsfronten. Noen forskningsfelt framheves som særlig produktive og med internasjonalt gjennomslag. Videre framheves det positive i at det foregår mye vellykket kommunikasjon med et større publikum enn det fagfilosofiske.

Evalueringskomiteen anbefaler økt samarbeid om doktorgradsutdanning samt økt samarbeid mellom store og små enheter som kan hjelpe de mindre enhetene til å oppnå den kritiske masse som er nødvendig for videre aktivitet. Nasjonale ph.d.-kurs kan være en mulighet.

Det er rom for en forbedret internasjonal publisering. Kun et fåtall artikler er publisert i høyest rangerte internasjonale tidsskriftene og andre fremtredende publikasjoner. En forbedring langs denne dimensjonen øker sjansen for at de norske filosofi kan påvirke internasjonale debatter.

Examen philosophicum er en særskilt utfordring for instituttene. Undervisningsmengden fører til problemer med å basere undervisningen på forskning, og ujevn fordeling av undervisningen gjennom året gir ustabile arbeidsforhold for mange ansatte. En primær oppgave er å sørge for at ex.phil. er forskningsbasert, og at potensialet i denne spesielle formen for undervisning i filosofi blir fullt utviklet. Det må bli en prioritert oppgave å legge til rette for stabile og oversiktlige arbeidsforhold for lærerne på ex.phil.

Manglende mobilitet er problem og evalueringskomiteen understreker betydningen av å utvikle internasjonale nettverk og av å ha midler som gjør ph.d.-kandidater i stand til å delta på internasjonale fagseminarer. Evalueringskomiteen anbefaler dessuten at det foretas en uformell gjennomgang av veiledningssituasjonen for ph.d.-kandidatene for å sikre at de har tilstrekkelig og dekkende kontakt med sine veiledere.

Evalueringen ble drøftet i universitetsledelsens styringsdialog med Det humanistiske fakultet. Ved instituttet er evaluering drøftet på en årlig instituttkonferanse (januar 2011). Siden evalueringen ble gjennomført er Wittgensteinarkivet ført til bake fra UNI Research og inngår nå som en del av instituttet. Dette har generert ny aktivitet, og instituttet har fått tilslag på ekstern finansiering bl.a. gjennom EUs CIP-program (Competitiveness and Innovation Framework Programme).

Evalueringen følges også opp av Forskningsrådet. Det er oppnevnt en nasjonal komité, der Institutt for filosofi og førstesemesterstudier er representert. Komiteen skal angi og begrunne forslag til tiltak og oppfølging som ble anbefalt av evalueringskomiteen. Forskningsrådet vil senere ta stilling til om det skal settes av midler til institusjonsforankrede strategiske prosjekter (ISP) slik det er gjort i oppfølgingen av fagevalueringer.

2.8 Sosiologi (2010)

Det er gjennomført fagevaluering av de sosiologiske forskningsmiljøene i Norge. Panelet har funnet en betydelig andel av norsk forskning med høy kvalitet som har fått internasjonal oppmerksomhet, men også forskning som ikke har den samme standarden. Selv om kvaliteten varierer er det panelets konklusjon at norsk sosiologisk forskning har høy standard og genererer viktig kunnskap om sosiale forhold i Norge. De sosiologiske instituttene ved UiO, UiB og NTNU er etter panelets vurdering utmerkede forskningsmiljø som har kapasitet til å produsere forskning av høy internasjonal standard.

Forskningsmiljøet ved Sosiologisk institutt beskrives som fremragende av det internasjonalt fagpanelet. Evalueringen slår fast at de fleste vitenskapelig ansatte ved Sosiologisk institutt har en god publikasjonsliste, og at hver tredje forsker har en fremragende publikasjonsliste. I evalueringen får instituttet skryt for stor grad av tverrfaglig samarbeid med andre miljøer ved UiB og andre norske forskningsinstitusjoner. Ifølge det internasjonale fagpanelet er miljøet på nivå med den beste forskningen internasjonalt. Forskerne ved UiB og NTNU er de sosiologiske miljøene som har flest publikasjoner på nivå 2 – 25 %. Det publiseres tungt internasjonalt, og hele 65 % av publikasjonene er på engelsk. Panelet foreslår at de tre store sosiologimiljøene ved universitetene i Bergen, Oslo og Trondheim gis mulighet til å ta et spesielt ansvar for en sterkere satsing på teoretisk og metodologisk forskning i norsk sosiologi. Dette er et ansvar disse tre institusjonene bør ta gjennom å organisere kurs, seminarer og forskningsgrupper. Panelet foreslår at instituttet tar mål av seg å ta et mer aktivt lederskap i norsk sosiologi, og at instituttets styrke i kvantitative metoder og på spesielle forskningsområder gir denne muligheten.

Evalueringen forelå først i desember 2010, og vil i løpet av 2011 bli behandlet både på instituttet og fakultetet. Det skal også settes ned et nasjonalt panel i regi av Norges forskningsråd for å utarbeide en plan for hvordan en kan styrke den sosiologiske forskningen i Norge ytterligere.

2.9 Sosialantropologi (2011)

Panelet konkluderer med at som helhet er tilstanden til norsk sosialantropologi god, men at det er betydelige forskjeller både mellom og innen enhetene og at det generelt er rom for forbedringer. I universitetssektoren kan instituttene deles inn i to. På den ene siden de to store instituttene (UiO og UiB) som har en høy profil og som generelt har god produksjon, selv om det er en påfallende forskjell i produktivitet innen instituttene. På den andre siden to mindre institutter (NTNU og UiT) som fungerer mindre godt, og som henger etter når det gjelder original forskning og publisering.

Institutt for sosialantropologi beskrives som et institutt med en høy internasjonal profil og god internasjonal rekruttering. Instituttet har en høy publikasjonsscore, kvalitativt og kvantitative. Forskningen er konsentrert på kjerneområder som understreker spesialistkunnskapen. Instituttet har utviklet og utvikler fremdeles organisatoriske rutiner som har som formål å oppmuntre og støtte forskere intellektuelt og praktisk. Et relativt strukturert doktorgradsprogram er en del av dette. Instituttet har en forholdsvis balansert aldersstruktur. Det har en sterk akademisk ledelse, sentrert rundt en karismatisk leder, og framstår som et levende miljø.

Som svakheter trekker panelet fram at publiseringsmønsteret er relativt smalt, og fokuset på bestemte tema synes å gjøre instituttet mindre åpent for (det som er betraktet) som perifere tema i antropologien. Fordelingen av publikasjoner er svært skjeve, og antallet uproduktive forskere for høyt. Det synes i for stor grad å være det panelet kaller "a big-man culture" som ikke er like godt likt av alle, og som synes å føre til marginalisering av noen forskere. Et trekk ved dette er at forhold nordmenn er opptatt av er lite synlige.

Panelet har følgende tre anbefalinger:

- Instituttet bør arbeide aktivt med å forbedre produktiviteten til under- og uproduktive forskere.
- Instituttet må vurdere å fordele akademisk lederskap for å opprettholde diversiteten og oppmuntre yngre forskere til å gjøre sine egne, distinkte intellektuelle valg. Dette vil også oppmuntre til produktive intellektuell friksjon.
- Instituttet bør vurdere å få i gang en bredere dialog og samarbeid med andre institutter i Norge, og å ta opp problemstillinger med mer relevans og betydning for det norske samfunnet.

2.10 Geografi (2011)

Panelet konkluderer med at mye av geografiforskning som foregår i Norge holder god internasjonal standard. På noen felter – som utviklingsforskning, miljøforskning, politisk og regional geografi – spiller enkelte norske geografer og geografimiljøer en fremtredende rolle internasjonalt. På andre viktige felter – som urban geografi – er geografer ved norske universiteter mer fraværende, ifølge panelet. Panelet peker på at norske geografer generelt virker svake på bruk av kvantitative metoder og store datasett, og mangelen på gode befolkningsstudier i regi av norske geografer setter panelet i sammenheng med dette. Norske geografer samarbeider også for lite.

Institutt for geografi ved UiB beskrives som miljø preget av "old school"-geografi i forhold til de andre universitetsinstituttene hvor nye teoretiske og metodiske tilnærminger sått sterkere. Forskningen holder en forholdsvis høy standard når det gjelder publikasjoner, prosjekter og samarbeid med

eksterne forskningsgrupper, særlig tatt i betraktning det lave antallet ansatte. Publiseringen er særlig god innen fysisk geografi og økonomisk geografi. Sammenlignet med UiO og NTNU publiserer de ansatte ved UiB noe mer, og noen høyproduktive forskere bidrar sterkt til disse tallene. Andelen publikasjoner på nivå 2 er høyt – 50 %. Instituttet nevner i sin selvevaluering at det er potensial for økt internt samarbeid og panelet er enig i dette. Det er få indikasjoner på samarbeid mellom de ulike forskningsgruppene og overføringen av forskningsgruppen for systemdynamikk til instituttet bidrar til inntrykket av et fragmentert institutt. Panelet anbefaler at:

- Instituttet fokuserer på tiltak for å integrere de ulike forskningsgruppene, PhD-studentene og gruppen for systemdynamikk
- Det er et åpenbart potensial for felles søknader om midler til Forskningsrådet for å skaffe mer ekstern finansiering og som en strategi for å øke den krysstematiske integrasjonen av instituttet.

3 Forskningsdirektørens kommentarer

I nasjonale forskningsmeldinger, i offentlige utredninger og i en rekke evalueringer konkluderes det med at det norske utdannings- og forskningsbildet preges av stor spredning av forskningsressursene på mange og til dels små læresteder med varierende kvalitet og produktivitet i forhold til andre sammenlignbare land. Dette reflekteres også i evalueringene som er gjengitt overfor, og representerer en utfordring som erkjennes ved UiB. I universitets fornyete strategi slås det fast at å videreutvikle den faglige kvaliteten er den største utfordringen for Universitetet i Bergen. Anerkjente forskningsuniversiteter kjennetegnes ved at de har høy internasjonal kvalitet over en stor faglig bredde. Ambisiøse kvalitetskrav kan ikke begrenses til særskilte forskningssatsninger, men må rettes inn mot hele forsknings- og utdanningsvirksomheten. Det er et mål at Universitetet i Bergen skal kunne sammenligne seg faglig på kvalitet og resultater med andre fremstående forskningsuniversiteter, nasjonalt og internasjonalt.

Vurderingene som er gjort i evalueringene av de internasjonale fagekspertene gir et godt og velfundert bilde av situasjon og utfordringer for de ulike fagmiljøene. Gjennom evalueringene kan UiB lære noe om styrker, svakheter og utfordringer i de aktuelle fagmiljøene både lokalt og nasjonalt. Evalueringene gir også mulighet til å sammenligne våre fagmiljøer med fagmiljøene ved de andre universitetene, og i noen tilfeller også ved høyskolene og i instituttsektoren. Siden panelene er sammensatt av internasjonale kapasiteter gis det også et verdifullt ytre blikk på aktiviteten, og en kvalitetsvurdering der fagmiljøene settes opp mot en internasjonal standard. Det er viktig med eksterne vurderinger fordi de gir kvalifiserte innspill i forhold til mange parametre og ikke bare forskningskvalitet, men også strategi, ledelse, organisering forskerutdanning og rekruttering. Evalueringene kan i tillegg ha nasjonale forskningspolitiske implikasjoner ved at Forskningsrådet og KD tar strategiske grep og gjennomfører prioriteringer de ellers ikke ville ha gjort for å styrke ulike fagfelt.

Den nasjonale og lokale oppfølgingen av fagevalueringene varierer. Fagevaluering er imidlertid viktig for de evaluerte fagmiljøene og får ofte konsekvenser for miljøenes faglige virksomhet. Oppfølging skjer ofte i et samspill mellom fagmiljø og Forskningsrådet, uten samordning eller prosedyre for informasjon eller rapportering av oppfølgingen til institusjonsnivået. Det er ønskelig at fagevalueringene blir mer synlige og får en mer systematisk og synlig oppfølging.

Etter forskningsdirektørens oppfatning kan dette oppnås bla. ved at fagevalueringene får en plass i Forskningsutvalgets arbeid. Utvalget kan bli orientert om hovedtrekk og anbefalinger i evalueringene når de blir publisert, enten ved en orientering fra Forskningsrådet, fra evalueringskomiteen, fra fagmiljøet eller på annen måte. Fagevalueringer kan i tillegg bli et fast rapporteringspunkt i fakultetenes forskningsmeldinger, som hvert år legges frem for behandling i utvalget og senere i

universitetsstyret. I denne sammenheng kan det nevnes at Det samfunnsvitenskapelige fakultet allerede har bedt de aktuelle instituttene om beskrive hovedpunktene i evalueringene fra 2010 og 2011 samt deres omtale av instituttmiljøene. De evaluerte instituttene er også bedt om å gjøre rede for hvilke planer som de har for å følge opp anbefalingene fra evalueringene. I tillegg er det naturlig at innspill fra fagevalueringene vurderes i sammenheng med utarbeidelse av fakultetenes budsjetter og det strategier. Etter en viss tid er naturlig at evaluerte fagmiljøene blir invitert til FU for å presentere resultater av egen oppfølgingen.

Følgende tiltak kan forelås knyttet til FU:

- Forskningsutvalget blir orientert om fagevalueringen når de foreligger
- Oppfølging av fagevalueringer inngår som et rapporteringspunkt i fakultetenes årlige forskningsmeldinger i en periode på to år etter at evalueringene er lagt frem
- Evaluerte fagmiljø/institutt blir invitert til FU for å presentere oppfølgingen av fagevalueringene

Før eventuelle prosedyrer etableres må fakultetene konsulteres.

Forskningsdirektøren fremmer på denne bakgrunn følgende forslag til

Vedtak:

Forskningsutvalget ber Forskningsadministrativ avdeling, i samarbeid med fakultetene, om å utarbeide og fremme forslag til en ordning som sikrer en synlig og systematisk orientering om fagevalueringene og deres oppfølging

Vedlegg :

Fagevalueringer i NFR

Pågående fagevalueringer

Evaluering av grunnleggende forskning innenfor IKT

- [Evaluering av forskning i matematiske fag](#)
- [Nordisk evaluering av idrettsvitenskap](#)
- [Evaluering av biologi, medisin og helsefag](#)
- [Evaluering av grunnleggende forskning i geofagene](#)

Avsluttede fagevalueringer

- [Evaluering av geografiforskning](#) (2011)
- [Evaluering av sosialantropologisk forskning](#) (2010)
- [Evaluering av norsk økologisk landbruksforskning](#) (2010)
- [Evaluering av sosiologi](#) (2010)
- [Evaluering av forskning innen fysikkfagene](#) (2010)
- [Evaluering av filosofi og idehistorie](#) (2010)
- [Evaluering av rettsvitenskapelig forskning i Norge](#) (2009)
- [Evaluering av grunnleggende forskning i kjemi](#) (2009)
- [Evaluering av historieforskningen](#) (2008)
- [Evaluering av utviklingsforskning](#) (2007)
- [Evaluering av økonomifaget](#) (2007)
- [Evaluering av farmasøytisk forskning](#) (2006)
- [Evaluering av nordisk språk- og litteraturforskning i Norge](#) (2005)
- [Evaluering av pedagogisk forskning](#) (2004)
- [Evaluering av forskning innen ingeniørvitenskapelige fag](#) (2004)
- [Evaluering av klinisk, epidemiologisk, samfunnsmedisinsk, helsefaglig og psykologisk forskning](#) (2004)
- [Evaluering av forskning innen informasjons- og kommunikasjonsteknologi \(IKT\)](#) (2002)
- [Evaluering av lingvistikk](#)(2002)
- [Evaluering av forskning innen matematikk](#) (2002)
- [Evaluering av forskning innen statsvitenskap](#) (2002)
- [Evaluering av biofaglig forskning](#) (2000)
- [Evaluering av forskning innen fysikk](#) (2000)